



Η αναγέννηση της Πομπηίας

Ο διευθυντής του αρχαιολογικού πάρκου Μάσιμο Οζάνα μιλάει στην «Κ» για το μεγάλο ανασκαφικό πρόγραμμα

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

«**Κοπάζτε εδώ**, αυτός ο μύθος είναι ελληνικός, αναφέρεται στην “Οδύσσεια” του Ομήρου», μας λέει ο διευθυντής του Αρχαιολογικού Πάρκου της Πομπηίας Μάσιμο Οζάνα, καθώς στεκόμαστε πάνω από ένα αρχαίο ψηφιδωτό που ήρθε πρόσφατα στο φως και απεικονίζει τη μεταμόρφωση του Ωρίωνα σε αστερισμό συνδέοντας τρεις πολιτισμούς.

Στη βάση του ψηφιδωτού διακρίνεται μια κόμπρα, στο κέντρο είναι ο Ωρίωνας μπροστά από τον σκορπιό που τον σκότωσε, μεσολαβεί μια θεότητα που συνδράμει στη μεταμόρφωση και στην κορυφή, εξηγεί ο διευθυντής του πάρκου και καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νάπολης, είναι ο Ερώτας που ολοκληρώνει τη διαδικασία με τη στεφάνωση του Ωρίωνα. «Η κόμπρα είναι σύμβολο του χθόνιου κόσμου και της Αιγύπτου με την οποία η Πομπηία είχε καλές σχέσεις. Ο Ωρίωνας φέ-

Αρχαιολογικό Πάρκο της Πομπηίας και Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων θα εργαστούν και σε κοινά ερευνητικά προγράμματα στη Δήλο και στη νεκρόπολη της νήσου Ρήνεια.

ρει φτερά πεταλούδας που φαίνεται παράξενο, αλλά νομίζω ότι έτσι συμβολίζεται η ψυχή του κυνηγού γίγαντα που ανεβαίνει στον ουρανό και ο Ερώτας συμμετέχει ως κοσμογονική θεότητα με την ιδιότητα της δημιουργίας», μας λέει.

Το εντυπωσιακό ψηφιδωτό ανακαλύφθηκε σε μια κατοικία που χρονολογείται στην ελληνιστική περίοδο και ήρθε στο φως χάρη στο εκτεταμένο πρόγραμμα αναστήλωσης και συντήρησης που εκπονείται στην Πομπηία και συγκεκριμένα στη Regio V (περιοχή 5) στην οποία βρισκόμαστε. «Η περιοχή αυτή ήταν κάτι σαν το ιστορικό κέντρο της Πομπηίας», σημειώνει ο Μάσιμο Οζάνα. Το δάπεδο γύρω από το ψηφιδωτό είναι αρχαιότερο και οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι προορέθηκε από τεχνίτες που ίσως ήταν Έλληνες της Αλεξάνδρειας ή ακολουθούσαν μια τεχνοτροπία που συναντάται σε ελληνικά ψηφιδωτά, προκειμένου να αλλάξει χρήση το δωμάτιο και να γίνει αίθουσα συμποσίου. Ο διάκοσμος στους τοίχους είναι το λεγόμενο «πρώτο πομπιανό στυλ» και συναντάται στα ευρήματα της Δήλου που εκείνη την εποχή ήταν ένα σημαντικό εμπορικό λιμάνι για την περιοχή της Μεσογείου.

Σε έναν από τους εσωτερικούς τοίχους ο Μάσιμο Οζάνα μου δείχνει κάτι που στα μάτια μου μοιάζει με χαραγματιές, αλλά είναι «αρχαίο γκράφιτι» και δλώνει στα αρχαία ελληνικά «είμαι δούλος» που μαρτυρά την ύπαρξη Ελλήνων δούλων στην κατοικία. Οι αρχαίοι κάτοικοι της Πομπηίας, όμως, ήταν πολυγλωσσάτοι όπως φαίνεται από την επιγραφή που μας δείχνει ο διευθυντής του αρχαιολογικού πάρκου σε μια διπλανή κατοικία. Πρόκειται για τα διάσημα πια γράμματα ενός τεχνίτη, που μάλλον ανακαίνιζε τον συγκεκριμένο χώρο, και αναφέρουν τον μήνα «Νοέμβριο» (με το νέο ημερολόγιο είναι ο μήνας Οκτώβριος), ενισχύοντας τη θεωρία που υποστηρίζει ότι η έκρηξη του Βεζυύβιου



Ο Ωρίωνας κατά τη μεταμόρφωσή του, όπου διακρίνονται φτερά πεταλούδας και μέρος του σκορπιού που του έδωσε το θανατηφόρο τσίμπημα.



Το ψηφιδωτό με τη μεταμόρφωση του Ωρίωνα (αριστερά) και προσωπογραφία που πιθανολογείται ότι απεικονίζει οικοδέσποινα της ελληνιστικής περιόδου.

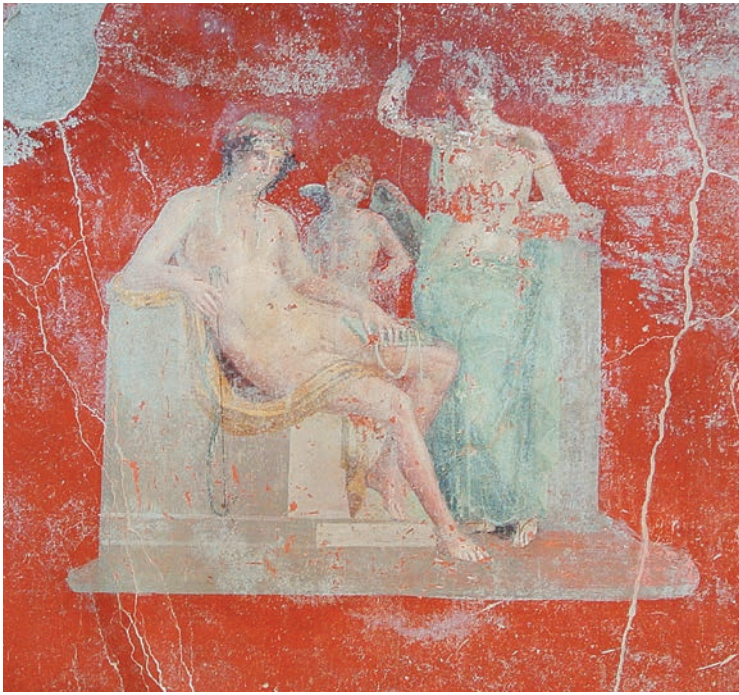


έγινε τελικά το φθινόπωρο και όχι τον Αύγουστο του 79 μ.Χ.

Στην ίδια κατοικία οι αρχαιολόγοι εντόπισαν τους σκελετούς μιας οικογένειας που δεν κατάφερε να διαφύγει από το μένος του ηφαιστείου. «Μάλλον νόμιζαν ότι η έκρηξη θα σταματούσε, αλλά σίγουρα σκοτώθηκαν από την πυροκλαστική ροή. Το φαινόμενο ξεκίνησε περίπου στη 1 το μεσημέρι και μέχρι το βράδυ η Πομπηία ήταν καλυμμένη με περίπου τέσσερα μέτρα πυροκλαστικών υλικών. Βρήκαμε σκελετούς παιδιών και γυναικών στο εσωτερικό του σπιτιού και ανδρών εξωτερικά που ίσως προσπαθούσαν να βρουν τρόπο διαφυγής», μας λέει ο κ. Οζάνα.

Αποκατάσταση μνημείων

Οι μικρές λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής είναι που έρχονται σταδιακά στο φως από τις εργασίες στην Περιοχή 5 και ολοκληρώνουν στο εσωτερικό του σπιτιού και ανδρών εξωτερικά που ίσως προσπαθούσαν να βρουν τρόπο διαφυγής», μας λέει ο κ. Οζάνα.



Τοιχογραφία από τις νέες ανασκαφές, με την Αθηνά σε όρθια θέση, τον Αδωνι καθισμένο και τον Ερωτα στο μέσον.

Οι εργασίες έφεραν στο φως μνημεία και έργα τέχνης που μέχρι τις μέρες μας ήταν καλυμμένα με ηφαιστειακή τέφρα, όπως την τοιχογραφία της αισθησιακής Αφροδίτης με τον μυθικό αγαπημένο της, το νεαρό Αδωνι, που μας

δείχνει ο κ. Οζάνα στο δωμάτιο μιας άλλης κατοικίας. «Στόχος μας είναι να αποκαταστήσουμε ό,τι μπορούμε στο μέρος όπου βρίσκεται το καθετί και να δημιουργήσουμε μια διαδρομή κατάλληλη για τους επισκέπτες της Πομπηίας. Με τη νέα

τεχνολογία που έχουμε στη διάθεσή μας μπορούμε να τεκμηριώνουμε τα ευρήματα πολύ καλύτερα απ' ό,τι στο παρελθόν», εξηγεί.

Πομπηία και Σαντορίνη

Διασχίζοντας μαζί με εκατοντάδες επισκέπτες τη Via di Mercurio που οδηγεί στη ρωμαϊκή Αγορά και τη Via dell' Abbondanza, τη μεγάλη ευθεία που καταλήγει στο Αμφιθέατρο και την Παλαιόστρα, δεν είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς έναν άρτια οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο με ξεκάθαρη σήμανση, εύκολη πρόσβαση, αναψυκτήρια, χώρους εστίασης και τουαλέτες που λειτουργούν, σημεία ξεκούρασης και πόσιμου, τρεχούμενου, νερού που κάνουν την ομολογουμένως απαιτητική περιδιάβαση μέσα στη ζέστη του καλοκαιριού ευκολότερη.

Στην Παλαιόστρα, ένα από τα σημεία μεγάλης επισκεψιμότητας, είδαμε την έκθεση αρχαίων κοσμημάτων «Vanity», που υλοποιείται σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων (έως τις 5 Αυγούστου) και αποτελεί μία από τις κοινές ενέργειες των δύο αρχαιολογικών φορέων στη νέα τους συνεργασία. Για το φθινόπωρο οι δύο φορείς σχεδιάζουν την έκθεση «Εκρήξεις: Πομπηία και Σαντορίνη»

στη Scuderie del Quirinale της Ρώμης, ενώ θα εργαστούν και σε κοινά ερευνητικά προγράμματα στη Δήλο και στη νεκρόπολη της νήσου Ρήνεια, όπου πιθανόν υπάρχουν τα λείψανα «ενοίκων» της Πομπηίας.

Δεύτερη ζωή

Στο ανασκαφικό πρόγραμμα της Πομπηίας συμμετέχει μια ευρύτατη ομάδα επιστημόνων που αποτελείται από αρχαιολόγους, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, ανθρωπολόγους και παλαιοβοτανολόγους, σε μια προσπάθεια να γίνει κατανοητή όχι μόνο η ζωή πριν από την έκρηξη αλλά και η «δεύτερη ζωή» του αρχαιολογικού χώρου που περιλαμβάνει λάθη, λεηλασίες και λαθραίες ανασκαφές. Οι αρχαιολόγοι «ανακαλύπτουν παντού ενδείξεις προηγούμενων ανασκαφών», λέει ο κ. Οζάνα και μας δείχνει το σημείο ενός εσωτερικού τοίχου που μοιάζει «τρυπημένος». Ο διευθυντής εικάζει ότι οι χωρικοί της περιοχής έψαχναν κάποτε για νερό και τυχαία ανακάλυψαν

«Πολλά αντικείμενα έχουν κλαπεί από την αρχαιότητα ακόμη. Πέρνυσι, ανακαλύψαμε μια αρχαία κατοικία με ίχνη από πρόσφατες λαθραίες ανασκαφές», λέει ο κ. Οζάνα.

το σπίτι, τους σκελετούς και βέβαια τα κοσμήματα που φορούσαν. Μέχρι να ξεκινήσουν οι επίσημες ανασκαφές το 1748 κανείς δεν ξέριε τι χάθηκε. «Πολλά αντικείμενα έχουν κλαπεί από την αρχαιότητα ακόμη. Οι άνθρωποι έψαχναν για σιδήματα ακόμη και μετά την έκρηξη και αυτό δεν έχει αλλάξει. Πέρνυσι, σε συνεργασία με το ειδικό σώμα των καραμπινιέρων, ανακαλύψαμε μια αρχαία κατοικία έξω από την Πομπηία με ίχνη από λαθραίες ανασκαφές της τελευταίας δεκαετίας».

Οι συστηματικές ανασκαφές συνεχίστηκαν τις δεκαετίες του '50 και του '60, αλλά η έλλειψη πόρων και η παραμέληση περιόρισαν τους προσβάσιμους χώρους από τους τουρίστες. Το 2010 μόνο ένα μικρό τμήμα του αρχαιολογικού χώρου ήταν επισκέψιμο, ενώ σήμερα περίπου το 70% της Πομπηίας είναι προσβάσιμο από επισκέπτες που πέρνυσι ανήλθαν σε 3,6 εκατ. τουρίστες έναντι 2,3 εκατ. το 2010.

Οι επιστήμονες εκτιμούν ότι η Πομπηία θα έχει «σταθεροποιηθεί» μέσα στο 2019, πράγμα που σημαίνει ότι θα έχουν ολοκληρωθεί οι έκτακτες παρεμβάσεις και ο αρχαιολογικός χώρος θα επιστρέψει σε ένα «κανονικό» πρόγραμμα συντήρησης και αποκατάστασης.

Η Πομπηία είναι στην πραγματικότητα ένα έργο σε εξέλιξη, μια ανεξάντλητη πηγή γνώσης από την αρχαιολογία και την αρχιτεκτονική μέχρι την ιστορία της τέχνης και τη βοτανολογία. Για τους κατοίκους της, που με βάση τα νέα δεδομένα ανέρχονταν σε έναν πληθυσμό περίπου 45.000, η γνώση που συγκεντρώνεται γύρω από τον τρόπο ζωής τους, τα έθιμά τους, τη λατρεία των θεών τους, ακόμη και από τις πιο προσωπικές τους στιγμές στα διάσημα πια Lupanari μοιάζει με ένα είδος μνημοσύνου που άρνησε δύο χιλιετίες. Ολα βέβαια υπό το άγρυπνο βλέμμα του Βεζυύβιου που απλώνει τη σκιά του επιβλητικά πάνω από την Πομπηία.